

KLEURTOEPASSING WELSTANDSNOTA

31-07-2002

Voorstel landelijke kleurtoepassing welstandsnota.

Inleiding

In het DIROV is geconstateerd dat een zekere landelijke uniformiteit in het gebruik van kleuren op de welstandskarten dringend gewenst is. Het gaat om de gebiedstypologiekarten en om de welstandsniveauekarten. Dit voorstel wordt gecompliceerd met een voorzet voor het gebruik van kleuren en symbolen op de beeldstructuurkarten.

De afspraken:

De volgende afspraken zijn in DIROV verband reeds gemaakt:

- ☞ Voor de gebiedstypologiekarten wordt uitgegaan van 5 hoofdkleuren.
- ☞ Aan de gebiedstypologiekaart wordt toegevoegd een symbool voor de aanduiding van Lijnen en Knopen.¹
- ☞ Iedere provinciale en gemeentelijke organisatie kan binnen deze hoofdkleuren, naar behoefte, verdere nuanceringen aanbrengen.
- ☞ Voor de welstandsniveauekaart wordt de kleur blauw gereserveerd. De koppeling tussen welstandsniveau en kleurintensiteit wordt omgekeerd: voor het hoogste welstandsniveau geldt de kleur wit, voor welstandsvrij de kleur blauw/zwart²

Van belang is dat de welstandsniveaus ook in zwart/wit kopieerwerk goed te onderscheiden blijven. Omdat dit niet altijd haalbaar zal zijn, is gevraagd om aan de welstandsniveaus, naast kleur, ook een arcering mee te geven.

Het is wenselijk dat ook de gebiedstypologiekarten in zwart/witkopie goed leesbaar blijven. Omdat dit met kleur alleen in de praktijk niet haalbaar is, wordt voorgesteld om op kaart te werken met typologiecodes als toevoeging aan de kleurvlakken.

In het DIROV werd eveneens gevraagd naar mooie kleuren. Het gaat immer over welstand.

---

¹ Onder Lijnen en Knopen worden verstaan het stelsel van openbare routes en ruimten die veelvuldig gebruikt worden. Voorbeelden zijn centrale pleinen, winkelcircuits, spoorlijnen, belangrijke verkeersroutes.

² De reden daarvoor is deels een praktische. In de praktijk zullen de meeste gebieden niveau I, II of III verkrijgen; de verwachting is dat weinig gebieden als welstandsvrij worden aangewezen. De toepassing van lichtere kleuren zorgt voor een goede leesbaarheid van de welstandsniveauekaart in de gebieden met welstandsniveau I, II en III.

Overige uitgangspunten:

Naast bovenstaande uitgangspunten, is ook meegenomen de overweging dat er behoefte zal zijn om binnen een kleur meerdere subkleuren te onderscheiden. Meestal gaat het om 2 extra subkleuren. Vooral bij de categorie woningbouw zal sprake zijn van behoefte aan meerdere subkleuren. Dit uitgangspunt vraagt om zo donker mogelijke hoofdkleuren die in meerdere stappen te verdunnen zijn tot goed te onderscheiden subkleuren.

Aan de kaarten wordt de eis gesteld dat de ondergrond goed leesbaar moet blijven. Dit leidt tot een de voorkeur voor transparante kleuren.

De te selecteren kleuren dienen afkomstig te zijn van een kleurecht palet. D.w.z. dat de gekozen kleuren in de verschillende druk, print en kopieersystemen er ongeveer hetzelfde uitkomen. Op scherm zijn afwijkingen minder problematisch, omdat op scherm zelden landelijke kleurvergelijkingen zullen worden gemaakt.

In digitale informatiesystemen zullen verschillende soorten kleurkaarten over elkaar geprojecteerd worden. Om de herkenbaarheid van de verschillende informatielagen te bevorderen is het gewenst om zo min mogelijk beslag te leggen op verschillende kleuren. D.w.z. verdunning van de basiskleur is dan een betere methode om subcategorieën aan te duiden dan het kiezen van een anders gedefinieerde kleur.

Het voorstel:

De ideale kleuren die aan alle voorwaarden voldoen, bestaan helaas niet. Als belangrijkste eisen zijn genomen het onderscheid van de kleuren, de mogelijkheid om in stappen kleurnuances aan te brengen, de rust van het kaartbeeld en de mogelijkheid om de niveaukaarten ook in grijskopie goed te blijven herkennen.

Gezocht is naar kleuren die naast onderscheid ook een zekere harmonie met elkaar vertonen. Onderstaande kleuren pallet is opgebouwd uit duidelijk te onderscheiden hoofdkleuren die enigszins verstild zijn en, zo nodig, in stappen

verdund worden. Daarmee kan een goed leesbaar en prettig kaartbeeld bereikt worden. Bijlage 1 geeft het afwegingproces dat hier is samengevat, weer.

Kaart Gebiedstypologieën:

Bijgaande selectie van basiskleuren is afkomstig uit de kleurenwaaier van het Pantone Matching Systeem (PMS). LET WEL! Nevenstaand voorbeeld is slechts een benadering van de het PMS-systeem middels OfficeColor Assistant (zie Bijlage 2). Voor een betere representatie van de nevenstaande PMS kleuren verwijzen wij u naar een PMS-kleurenwaaier. De kleuren verwerkt in dit voorstel worden nog eens overzichtelijk weergegeven in Bijlage 3. Indien u een PANTONE-gekalibreerde printer bezit worden de PMS-kleuren in Bijlage 3 redelijk goed gesimuleerd.

Afhankelijk van het gebied dat beschreven wordt, de schaal, de kwaliteit van de ondergrond, kan met verdunde kleuren worden gewerkt. Op die wijze wordt ook het aspect leesbaarheid van de ondergrond zo goed mogelijk gehonoreerd. Incidenteel kan het gewenst zijn om de verzadiging van de basiskleur op te voeren om voldoende kleurnuances binnen een categorie van gebiedstypen ter beschikking te krijgen.

Indien binnen een kleur meer dan 2 à 3 subcategorieën onderscheiden moeten worden, zal gebruik gemaakt moeten worden van andere middelen. Gedacht wordt aan coderingen, aparte kaartjes voor subgebieden binnen een categorie en aan het gebruik van de categoriëcodes op de kaart. De kans dat arceringen en of rasters uitkomst bieden wordt klein geacht. Er kleven nog al wat technische bezwaren aan deze oplossing.

Dit neemt niet weg dat in sommige gevallen een arcering of raster wel mogelijk is.

H Historisch gegroeide gebieden rood

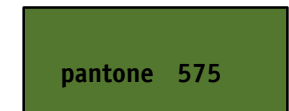
W Planmatig ontworpen woongebieden oker

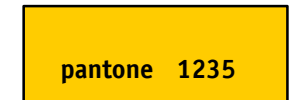
B Bedrijventerreinen paars

G Groene gebieden groen

T Bijzondere thema's geel

Lijnen en knopen

Welstandsniveaus:

De kleur wit wordt, zoals afgesproken, gebruikt voor het hoogste welstandsniveau. Voor de overige niveaus worden gradaties van de kleur grijsblauw pantone 541 toegepast. In aansluiting op de overwegingen die voor de kleurkeuze voor de gebiedstypologieën golden, is gekozen voor een stevige basiskleur. De donkerste tint wordt gebruikt voor welstandsvrije gebieden, de verdunning daarvan in twee stappen, voor de niveaus 2 en 3.

De welstandsniveau 1 gebieden met een witte kleur dienen van een kader te worden voorzien om het onderscheid te bewaren met de onderdelen van de kaart waarover geen uitspraak wordt gedaan.

Een alternatief is om die delen van de kaart waar geen uitspraak over wordt gedaan, van een lichtgrijs puntraaster te voorzien, op zodanige wijze dat geen verwarring ontstaat met de blauwtinten.

Indien deze blauwkleuren in grijstonen worden **geprint**, blijft het onderscheid tussen de welstandsniveaus goed zichtbaar op de kaart.

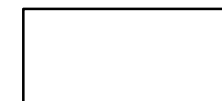
Het verdient aanbeveling om beschermde stads- en dorpsgezichten en monumenten op de welstandskaat weer te geven, omdat daarvoor specifieke toetsingscriteria en -procedures gelden, vastgelegd in de monumentenwetgeving.

De blauwe kleur voor de aanduiding van de welstandsniveaus maakt de aanduiding van water met een blauwe kleur als oriënterend element op de kaart lastig. Een praktische oplossing zou kunnen zijn om voor water een duidelijk ander blauw toe te passen. Het is ook niet de intentie andere informatie dan aan welstand gerelateerd te willen weergeven.

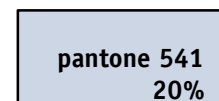
kleur

grijstint (print)

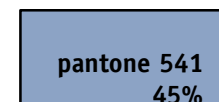
Welstandsniveau I
Zware toetsing

Welstandsniveau II
Reguliere toetsing

Welstandsniveau III
Lichte toetsing

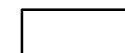

Welstandsniveau IV
Welstandsvrij

In geval dat de kleurverschillen bij zwart/wit **kopiëren** onvoldoende tot uitdrukking komen, kunnen de volgende arceringen worden gebruikt:

Niveau I
zware toetsing

Niveau II
reguliere toetsing

Niveau III
Lichte toetsing

Niveau IV
welstandsvrij

Deze rasters zullen, afhankelijk van de schaal en de ondergrond, in lijndikte en lijnafstand aangepast moeten worden.

Structuurkaarten:

In de geest van het DIROV overleg wordt voorgesteld om voor beeldstructuurkaarten zoveel mogelijk uniforme benamingen en kleuren toe te passen. Het belangrijkste onderscheid in beeldstructuur bestaat uit het onderscheid tussen bebouwde en niet bebouwde gebieden, lineaire beeld dragers, bijzondere plekken en belangrijke doorzichten. Op deze kaart kunnen ook nieuwe ontwikkelingslocaties worden aangegeven. (aanzienlijke in- en uitbreiding van bebouwing, landschapontwikkeling)

Voorgesteld wordt om ook voor deze kaarten gebruik te maken van de Pantonekleuren die voor de gebiedstypologieën worden gebruikt. Daarmee wordt het aantal toe te passen kleuren zoveel mogelijk beperkt. Voor watergangen wordt een kleur blauw voorgesteld die afwijkt van het grijsblauw van de welstandsniveau kaart.

Dit voorstel voor beeldstructuurkaarten is een advies. In de praktijk moet blijken of met deze symbolen kan worden volstaan, dan wel uitbreiding wenselijk is.

Landschap en bebouwing

Landschappelijke zones, deelgebieden en landschapstypen.	groen
pantone 575	
Stedelijke en dorpsnederzettingen historisch	rood pantone 201
Stedelijke en dorpsnederzettingen.randen	oker pantone 132

Lineaire beeld dragers

Watergangen	blauw	
Historische hoofdroutes	donkerrood	
Spoorlijnen	zwart	
Moderne hoofdroutes (napoleontisch en later)	zwart	

Beeldbepalende plekken

Knooppunten van gebouwen en functies	donkergrijs	
Bijzondere ruimten, pleinen	zwart kader	
Monumenten	zwart symbool	
Bijzonder gebouwen/accent	zwart symbool	
Vista's	zwart symbool	

Ontwikkelingen

Landschap	raster groen
Bebouwing	raster zwart

Conclusie:

Standaardisering van kleuren voor welstandskarten is tot op zekere hoogte goed mogelijk. Hoewel niet aan alle te stellen eisen volledig kan worden voldaan, komt de bovenbeschreven selectie van pantonekleuren in belangrijke mate tegemoet aan:

- ☞ Uniformiteit (op hoofdlijnen),
- ☞ Leesbaarheid
- ☞ Aangenaam kleurgebruik

Het bovenbeschreven kleurenpalet vormt daarmee een basis voor een brede toepassing van functioneel en aangenaam kleurgebruik voor welstandskarten. Op basis van dit voorstel kan iedere organisatie naar eigen behoefte kleurnuanceringsaanbrenge, terwijl toch de onderlinge afstemming in het kleurgebruik gewaarborgd wordt.

Het blijkt niet mogelijk te zijn om voor alle media een eenduidige kleurcodering vast te stellen. Daarvoor bestaat er een te groot verschil tussen de verschillende printers, kopieerders, schermen ed. Steeds zal per geval het uitvoerapparaat zo goed mogelijk afgestemd moeten worden op bovenstaande pantone kleuren.

Dit veronderstelt dat u naast de hardware ook beschikt wordt over de DTP-software die de vertaalslag maakt tussen de Pantonekleuren en printerinstellingen (zie bijlage 2).

HM/VV/GG
31-07-2002

BIJLAGE 1

Analyse van het programma van eisen kleurenpalet welstandskarten:

Nevenstaand schema geeft grafisch weer de onderzoeksopgave die ten grondslag ligt aan de vraag naar een gemeenschappelijk kleuruitgangspunt.

Naast de eisen die in nevenstaand schema zijn verwoord, kunnen daar nog de volgende eisen aan worden toegevoegd:

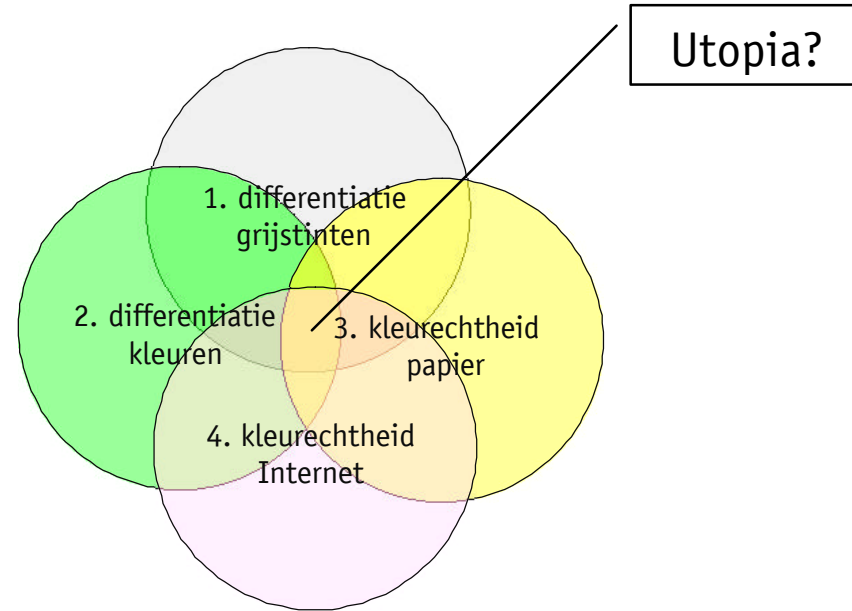
- ☞ Uitbreidbaarheid van het palet. Dit wil zeggen dat ook voor andere thema's kleurpaletten kunnen worden toegevoegd.
- ☞ Esthetica. Harmonische afstemming van de gebruikte kleuren.

Om een praktische oplossing te vinden is eerst gekeken naar een mogelijke vermindering van het aantal criteria of een vereenvoudiging daarvan. Voor criterium 1 is het voorstelbaar om prioriteit te geven aan de welstandskartaat. Voor criterium 3 is het denkbaar om prioriteit te geven aan kleurechtheid bij papieruitvoer.

Criterium 1 kan ook gerealiseerd worden door kaarten te voorzien van een codering of arcering en bij voorkeur te printen op een zwart-witprinter.

Het verdient sterk de voorkeur om per bebouwingscategorie uit te gaan van één goed te onderscheiden kleur. Maak vervolgens een onderscheid tussen subcategorieën door binnen een kleur te volstaan met verdunde tinten van die kleur. Indien er meer subcategorieën zijn dan duidelijk te onderscheiden kleurtinten, wordt de toepassing van een codering of een arcering voorgesteld.

Criterium 3 is haalbaar indien uitgegaan wordt van de unieke kleuren van het Pantone Matching System (PMS). Voorwaarde is dat printers en plotters dit PMS kleurensysteem ondersteunen (Zie bijlage 2). De toepassing van het Pantonesysteem en de keuze om per categorie een kleur (met meerdere kleurtinten) heeft als voordeel dat de drukkosten beperkt blijven. Bovendien blijven meer kleuren beschikbaar om andere themakaarten van een eigen kleur te voorzien.

schema analyse program van eisen

Criterium 4 is haalbaar door kaarten alleen met behulp van "plugin" te plaatsen op websites i.p.v. als GIF-afbeeldingen. Als geografisch object kan gebruik worden gemaakt van: MapGuide ActiveX, als figuur: Macromedia Flash Animatie. Hiermee wordt de websafe problematiek omzeild.

Aan de eis van een harmonisch kleurgebruik, dat wil zeggen een kleurkeuze voor verstilde en of ton-sur-ton kleuren, kan slechts in beperkte mate worden voldaan. Dit heeft te maken met de leesbaarheid van kaarten bij een groter aantal categorieën en subcategorieën en met de eis dat ten minste op de welstandsniveaukaarten grijstinten ook goed te onderscheiden zijn.

BIJLAGE 2

Functionele eisen te stellen aan hard –en software:

Dit kleurevoestel werkt in het Pantone Matching System (PMS) kleurenpalet. Dit biedt de beste mogelijkheden voor kleurechtheid tussen drukwerk-kleurenprints via calibratie van de printer. De volgende eisen aan hard –en software zijn hierbij van toepassing.

Hardware

De minimale eis m.b.t. printers is dat deze 4-kleurendruk in CMYK en de printertaal "postscript" ondersteunen (LET WEL! RIPPER-software is niet toereikend). Daarbij moet de fabrikant van de printer een vertaling maken van de door PANTONE aangeleverde CMYK-waarden naar de CMYK-waarden, die gelden voor deze specifieke printer. Let daarom bij het aanschaffen van uw printer op het PANTONE® Calibrated-keurmerk.

Software

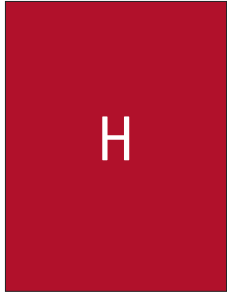
Dit brengt ons bij de eisen aan de software. De software moet ten minste wijzigbare kleurenpaletten in CMYK ondersteunen. Bij de meest gangbare softwarepakketten voor vormgevingstaken is dit al het geval. Door Hewlett Packet worden er kant-en-klare PMS-gecalibreerd kleurenpaletten meegeleverd voor verschillende opmaaksoftware van o.a. Adobe, Corel, enz.

Ook binnen alle Microsoft Office producten kan een PMS kleurenpalet worden toegevoegd middels het product "OfficeColor Assistant™" (van PANTONE, zie <http://www.pantone.com>). Dit is een insteekmodule voor Microsoft Office welke kan worden gebruikt voor het consistent doorvoeren van uw huisstijl en drukk kleuren bij het maken van Office documenten. De kleurechtheid van kleuren geprint vanuit Microsoft Office is echter niet te garanderen.

BIJLAGE 3

**landelijke kleurtoepassing thema
welstandsnota**

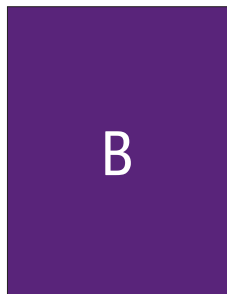
Thema welstand - bouwstenen

categorie: Historische dorpsgebieden
kleur: PANTONE 201

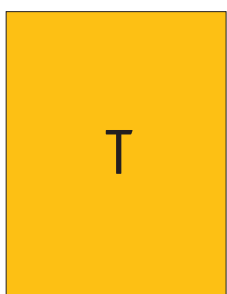
categorie: Planmatig ontworpen
woongebieden
kleur: PANTONE 132

categorie: Bedrijvengebieden
kleur: PANTONE 2617

categorie: Groene gebieden
kleur: PANTONE 575

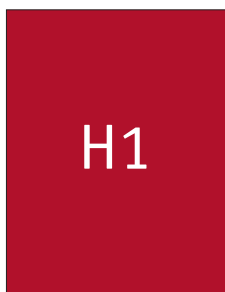
categorie: Bijzondere
bebouwingsthema's
kleur: PANTONE 1235

Thema welstand - bouwstenen

categorie: Historisch gegroeide gebieden

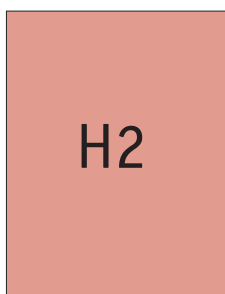
klasse: H(istorisch) 1 t/m 5

kleur: PANTONE 201

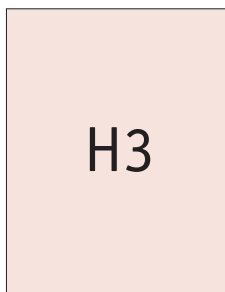
klasse: H1. Historische dorpsgebieden

tint: 100% PANTONE 201

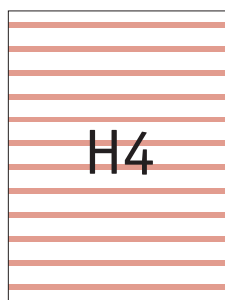
klasse: H2. Historische dorpse beb. Linten

tint: 66% PANTONE 201

klasse: H3. Gemengde Bebouwing

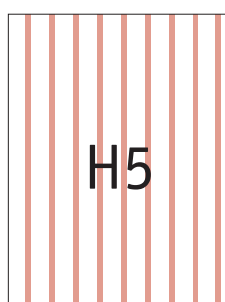
tint: 33% PANTONE 201

klasse: H4. Historische stedelijke beb.

(Gesloten, Perceelsgewijze Bebouwing)

tint: 66% PANTONE 201, gearceerd

klasse: H5. Dijkbebouwing

tint: 66% PANTONE 201, gearceerd

Thema welstand - bouwstenen

categorie: Planmatig ontworpen woongebieden

klasse: W(oongebieden) 1 t/m 9

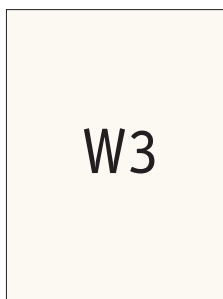
kleur: PANTONE 132

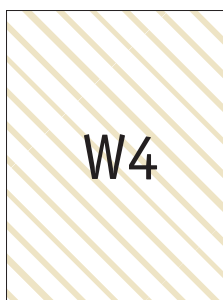
klasse: W1. Gesloten bouwblokken
tint: 100% PANTONE 132

klasse: W2. Parkachtige woongebieden
tint: 45% PANTONE 132

klasse: W3. Tuindorpen en tuinwijken
tint: 20% PANTONE 132

klasse: W4. Woonwijken in traditionele
blokverkeveling
tint: 45% PANTONE 132, gearceerd

klasse: W5. Het Nieuwe bouwen
(Moderne Stedenbouw, CIAM)
tint: 45% PANTONE 132, gearceerd

Thema welstand - bouwstenen

categorie: Planmatig ontworpen woongebieden

klasse: W(oongebieden) 1 t/m 9

kleur: PANTONE 132

W6

klasse: W6. Forumbeweging (Woonerven Jaren '70-'80)

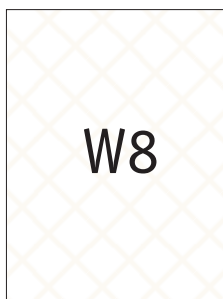
tint: 45% PANTONE 132, gearceerd

W7

klasse: W7. Thematische inbreidingen

tint: 45% PANTONE 132, gearceerd

W8

klasse: W8. Thematische uitbreidingswijken
(Metaforen, '90-'00)

tint: 20% PANTONE 132, gearceerd

W9

klasse: W9. Individuele woningbouw (Vrije Sector)

tint: 20% PANTONE 132, gearceerd

Thema welstand - bouwstenen

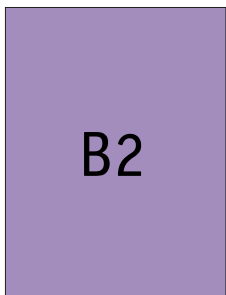
categorie: Bedrijvengebieden

klasse: B(edrijven) 1 t/m 4

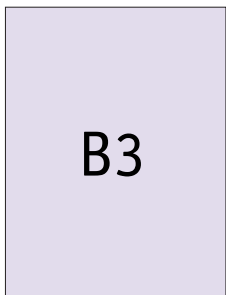
kleur: PANTONE 2617

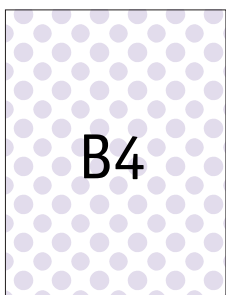
klasse: B1. Industrierrein
tint: 100% PANTONE 2617

klasse: B2. Bedrijventerrein
tint: 66% PANTONE 2617

klasse: B3. Kantorenlokatie
tint: 33% PANTONE 2617

klasse: B4. Perifere detailhandel
tint: 33% PANTONE 2617, gearceerd

Thema welstand - bouwstenen

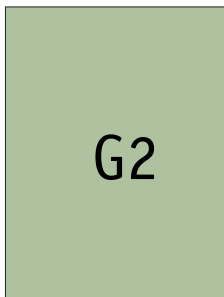
categorie: Groene gebieden

klasse: G(roen) 1 t/m 5

kleur: PANTONE 575

klasse: G1. Buitenplaatsen, landgoederen
tint: 100% PANTONE 575

klasse: G2. Parken, groengebieden en
sportcomplexen
tint: 60% PANTONE 575

klasse: G3. Natuurgebieden
tint: 40% PANTONE 575

klasse: G4. Boerenerven, agrarisch
buitengebied
tint: 60% PANTONE 575, gearceerd

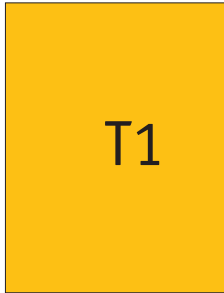
klasse: G5. Recreatieparken en
vakantiewoningen
tint: 20% PANTONE 575, gearceerd

Thema welstand - bouwstenen

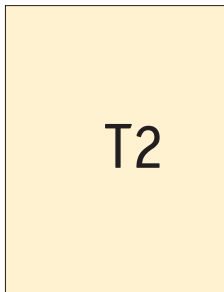
categorie: Bijzondere bebouwingsthema's

klasse: T(hema) 1 t/m 3

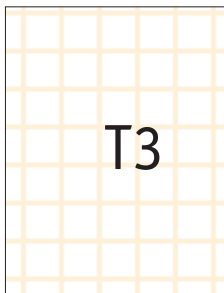
kleur: PANTONE 1235

klasse: T1. Hoogbouw
tint: 100% PANTONE 1235

klasse: T2. Instituten
tint: 45% PANTONE 1235

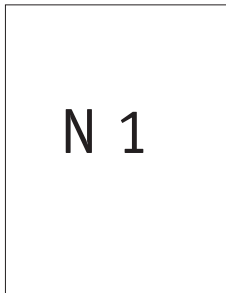
klasse: T3. Winkelcentrum
tint: 15% PANTONE 1235

Thema welstand - welstandsniveaus

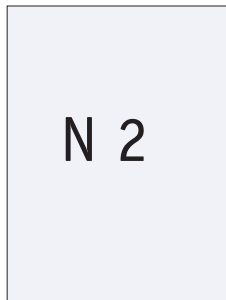
categorie: Welstandsniveaus

klasse: N(iveau) 1 t/m 4

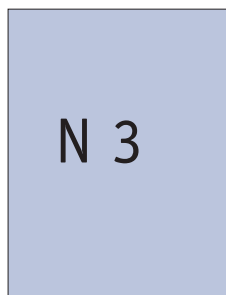
kleur: PANTONE 541

klasse: N1. Welstandsniveau 1
tint: geen/wit

klasse: N2. Welstandsniveau 2
tint: 20% PANTONE 541

klasse: N3. Welstandsniveau 3
tint: 45% PANTONE 541

klasse: N4. Welstandsniveau 4
tint: 100% PANTONE 541